

УДК 738,8:749+645
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/56-2-9>

Аліна ОКАРА,
orcid.org/0000-0002-1183-9464
студентка магістратури кафедри художньої кераміки,
дерева скульптури, металу
Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну
імені Михайла Бойчука
(Київ, Україна) aokara37@gmail.com

КЕРАМІЧНІ МЕБЛІ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ПРОСТОРУ

Об'єкти художньої діяльності пройшли довгий еволюційний шлях від зародження до сучасності. Виконуючи акцентні, допоміжні та естетично-декоративні функції, вони завжди допомагали формувати будь-який простір навколо себе.

Однією з тенденцій новітнього дизайну є впровадження керамічних виробів як у приватні приміщення, так і громадські середовища. Таке предметне наповнення може зробити інтер'єр більш художнім і гуманізованим, та задовольнити потреби різних груп людей.

Враховуючи органічне походження сировини та відсутність токсичних речовин, кераміка здатна нести позитивний вплив на психо-емоційний стан людини. До того ж, характеристики матеріалу дали можливість керамічним виробам вийти за межі приміщень у садово-паркове середовище та міський простір.

Це окремий вид мистецтва, який з розвитком технологій продукує нестандартні теми та пропонує ширший простір для творчості.

У даній статті розглянуто значення керамічних виробів в організації різного типу простору: від інтер'єру приватних будинків до громадських зон, міського середовища, садово-паркових комплексів тощо.

Особливо цікавим постало питання керамічних меблів, яке є досить популярним, але малодослідженим як закордоном, так і в наших широтах. Важливим завданням було розкрити історичне походження, конструктивні та технологічні аспекти таких об'єктів. Також було наведено приклади зразків умеблювання закордонних керамістів та українських митців.

Новизна даної роботи полягає в потребі формування екстер'єрних просторів та сучасних інтер'єрів такого роду об'єктами, адже вони здатні зацікавити споживача, зокрема, завдяки поєднанню утилітарної функції, художньо-естетичного наповнення та варіативності застосування. До того ж, такий елемент, являтиме собою маркер того чи іншого місця, що сформує відчуття захопленості, цікавості та прив'язаності до локації.

Виконана робота може стати початком подальшого дослідження та більшого заглиблення у тему керамічних меблів. В результаті, це надасть змогу розширити асортимент предметного дизайну, з метою формування більш цікавого та комфортабельного навколишнього оточення.

Ключові слова: кераміка, керамічні меблі, дизайн, інтер'єр, простір.

Alina OKARA,
orcid.org/0000-0002-1183-9464
Master's Student at the Department of Artistic Ceramics, Decorative Sculpture, Wood and Metal
Kyiv State Academy of Decorative and Applied Arts and Design named after Mykhailo Boychuk
(Kyiv, Ukraine) aokara37@gmail.com

CERAMIC FURNITURE IN THE CONTEXT OF MODERN SPACE FORMATION

Objects of artistic activity have gone through a long evolutionary path from the beginning to the present. Performing accent, auxiliary, aesthetic, and decorative functions, they always helped shape any space around them.

One of the latest design trends is the introduction of ceramic products in both private spaces and public environments. Such subject filling can make the interior more artistic and humanized, and satisfy the needs of different groups of people.

Given the organic origin of raw materials and the absence of toxic substances, ceramics can have a positive effect on the psycho-emotional state of a person. In addition, the characteristics of the material made it possible for ceramic products to go beyond the premises into the garden and park environment and urban space.

It's a separate form of art that, with the development of technology, produces non-standard themes and offers a wider space for creativity.

This article examines the importance of ceramic products in the organization of various types of space: from the interior of private houses to public areas, urban environments, garden and park complexes, etc.

The question of ceramic furniture became especially interesting, which is quite popular, but little researched both abroad and in our latitudes. An important task was to reveal the historical origin, constructive and technological aspects of such objects. Examples of furniture samples by foreign ceramists and Ukrainian artists were also given.

The novelty of this work lies in the need to form exterior spaces and modern interiors with this kind of objects, because they are able to interest the consumer, in particular, thanks to the combination of utilitarian function, artistic and aesthetic content and variability of application. In addition, such an element will be a marker of one or another place, which will create a feeling of admiration, curiosity and attachment to the location.

The completed work can be the beginning of further research and a deeper dive into the subject of ceramic furniture. As a result, this will make it possible to expand the range of subject design, with the aim of forming a more interesting and comfortable environment.

Key words: ceramic, ceramic furniture, design, interior, place.

Постановка проблеми. Однією з тенденцій сучасного дизайну є інтеграція керамічних виробів у будь-яке середовище: від інтер'єрів власних осель, приміщень суспільного призначення до міських зон, садово-паркових комплексів тощо. Завдяки своїй декоративній та утилітарній функції, а також універсальності, в порівнянні з іншими матеріалами, кераміка представлена в різних масштабах: від посуду ручної роботи до предметів умеблювання.

Що стосується керамічних меблів – питання нове, цікаве і належним чином не досліджене. З цього випливає актуальність даної роботи, яка полягає у спробі детальнішого вивчення історії походження, практики створення та впровадження в публічний простір такого роду об'єктів, що має на меті урізноманітнення асортименту кераміки та збагачення такими творами дизайну суспільних та приватних просторів.

Аналіз досліджень. Мистецтвознавиця З. Чегусова у своїх статтях «Кераміка в інтер'єрах громадських споруд України» та «Пошуки нових форм у сучасній монументально-декоративній кераміці України» зазначає, що керамічне мистецтво здатне задовольнити різноманітні потреби архітектурно-художнього формування громадського інтер'єру.

Кандидат мистецтвознавства К. Чернявський у статті «Організація комфортного середовища інтер'єрів дитячих лікувальних закладів засобами художньої кераміки тиражного виробництва», окрім прийому естетизації, розглядає кераміку в ролі засобу терапії.

Незважаючи, на поширеність даної теми, у наших широтах відсутні праці з питання використання такого матеріалу, як глина, для продукування зразків умеблювання. Саме тому, для ґрунтовного опрацювання теми дослідження, розглянуто досвід використання кераміки в організації житлового простору закордоном та знайдено інформацію про становлення перших керамічних меблевих зразків.

Науковиця, здобувач Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв Л. Бех у своїй статті «Фарфор у культурі Китаю: до питання специфіки побутування» розглядає доволі обширний

асортимент «інтер'єрних» виробів Стародавнього Китаю. Цю тему ширше розкриває лекторка історії китайської кераміки в SOAS Лондонського університету докторка Стейсі Пірсон (Stacey Pierson) у своїй книзі «Від об'єкта до концепції. Глобальне споживання та трансформація фарфору Мін». Вона пише, що з порцеляни виготовляли також достатньо масивні предмети, такі як акваріуми та меблеві зразки.

Про появу суто керамічних меблів, а саме китайських бочкоподібних садових табуретів, які вироблялися у періоди династій Суй і Тан, та під час правління Мін та Цин, ми дізнаємося в роботі Джіа Луо (Jie Luo).

З іншого боку, відомо і про часткове використання кераміки у вигляді вставок, при виготовленні меблів у Стародавньому Китаї, та їх поділ на два типи застосування. Цю інформацію подано у статті китайських дослідників Джіамін Хвенг (Jiamin Huang), Веньєн Донг (Wenyin Dong), Шуган Жанг (Shuhang Zhang).

Лондонський письменник, редактор Том Морріс (Tom Morris) у праці «Глина нової хвилі: керамічний дизайн, мистецтво та архітектура» розкриває тенденції сучасної практики створення керамічного умеблювання.

Мета статті – проаналізувати роль кераміки у формуванні сучасного інтер'єру й екстер'єру та дослідити історію розвитку керамічних меблів для їх популяризації та подальшого впровадження в середовище.

Виклад основного матеріалу. Від утилітарного до декоративного елементу, історія кераміки в основному пов'язана з архітектурою та інтер'єром. Цей вид мистецтва вдало формує простір, виконуючи акцентну, допоміжну та естетичну функції. Таке предметне наповнення знаходить своє місце в приватних будинках та громадських приміщеннях, таких як фойє театрів, готелі, бібліотеки, інтер'єри вокзалів, метро тощо.

Цю думку влучно підкреслюють слова З. Чегусової про те, що: «Кераміка здатна задовольняти різноманітні потреби архітектурно-художнього формування громадського інтер'єру. Необмежені можливості набувати будь-яких масштабних, фактурних, колірних якостей роблять її незамінним

колористичним і пластичним елементом в архітектурному середовищі» (Чегусова, 1987: 371).

Значущими для використання в будь-якому проєкті є характеристики матеріалу: стійкість, легкість в обслуговуванні та універсальність. До того ж, це одна з найбільш нешкідливих будівельних сировин, оскільки вона гіпоалергенна і не містить токсичних речовин.

Окрім естетичного аспекту, такий матеріал та правильно сформоване предметно-просторове середовище, має лікувальний вплив на організм людини, її емоційний стан. Це підтверджує К. Чернявський і визначає кераміку як «... елемент дизайну інтер'єру та засіб «естетикотерапії», що здатна разом з іншими факторами як кольорове вирішення, освітлення, озеленення створити позитивний психоемоційний клімат в інтер'єрі...» (Чернявський, 2013: 543).

Одним з найважливіших факторів розвитку як вітчизняної так і зарубіжної керамічної справи, є робота над створенням нових виразних форм. Все частіше в різноманітних інтер'єрах почали з'являтися вироби художньої кераміки, далекі від свого першопочаткового традиційного вигляду. Та все ж, незмінною залишається взаємодія з архітектурою, узгоджена робота художника й архітектора над вирішенням естетичного образу простору, що є запорукою успішного проєкту.

Окрім приватних приміщень, керамічне мистецтво вийшло назустріч людям у садово-паркове середовище та міський простір, зокрема, у вигляді меблевих виробів.

Перші згадки про меблі з використанням кераміки знаходяться у працях дослідників культури Стародавнього Китаю та датуються правлінням династій Сун і Тан 700 р., н. е. Зазначається, що в тодішньому асортименті виробів в основному були табурети та столи. Свого розквіту умеблювання досягло за часів династії Мін і Цин 1600 р., до н. е. – 1900 р., до н. е.

Для вдоволення потреб різних верств населення, китайськими майстрами були випробувані різноманітні види матеріалів, які могли використовуватися в тогочасному дизайні меблів: бамбук, метал, карапакс черепахи, дорогоцінне каміння та кераміка. За словами дослідника Джіа Луо, це був чудовий час для розвитку цього ремесла (Jie Luo, 2019). Порівнюючи з іншими періодами китайської історії, саме династія Цин залишила по собі найбільшу кількість реліквій меблів з кераміки, зразки яких ми можемо побачити.

Загалом, стародавні китайські керамічні меблі можна розділити на два типи: перший тип – меблі виготовлені суто з кераміки (порцеляна); другий

тип – використання керамічних вставок в меблях з листяних порід дерева (в основному – столи, ліжка, ширми і шафи) (Jiamin Huang et al., 2016).

Меблі, що належать до першого типу, повністю виготовлені з кераміки, є матеріальною варіацією табурету, який вперше з'явився за часів династії Тан та був виготовлений з ротангу.

Ротанг – матеріал, що являє собою очищені і висушені стебла каламусу або ротангової пальми – тропічної рослини, що росте у Південно-Східній Азії.

Проте, задля адаптування до різних умов, зокрема, зовнішнього середовища, було введено використання міцніших матеріалів. Так почалася історія китайського садового табурету. Під час правління Мін і Цин 1300 р., до н. е. – 1910 р., до н. е. такі зразки умеблювання виготовляли з кераміки, зокрема, порцеляни, та каменю.

Що стосується другого типу – він являв собою використання керамічних вставок, вбудованих в дерев'яні меблі, двері та екрани шаф. Такі оздоблювальні елементи могли варіюватися від зовсім маленьких частин до керамічних панно з різноманітними розписами із сюжетів китайської міфології. Завдяки такому поєднанню, утилітарний виріб набув художньої цінності, а кераміка розглядалася не просто як додатковий матеріал, а як духовна та культурна складова.

Нині, у час технічного прогресу, прискореного розвитку науки, митці сміливо втілюють свої задуми. Досвід використання кераміки у виготовленні меблів значно багатший за кордоном. Переглядаючи інтер'єри різних житлових просторів, нерідко можна побачити порцелянові або керамічні табурети бочкоподібної форми аналогічні до тих, що побутували у Стародавньому Китаї. Ці предмети продаються на багатьох інтернет платформах та пропонують надзвичайно широкий вибір.

Дещо подібна за формою утилітарна кераміка амстердамського майстра Флоріса Вуббена часто з'являється як на дослідницьких виставках, на кшталт Голландського тижня дизайну, так і на арт-ярмарках. Надзвичайно цікавою є техніка виконання виробів, які він створює за допомогою екструзійної машини, яку особисто розробив для виготовлення керамічного табурету свого торгового знаку. Використання спеціальної суміші поєднання смоли і глини, дозволяє йому створювати дуже масштабні роботи. Простір як і варіативність використання такого умеблювання, знову ж таки, залежить від уяви споживача.

Варто згадати венесуельського художника і кераміста Рейнальдо Сангвіно, роботи якого також відсилають до культури і мистецтва Китаю. В загальному геометричному стилі виробів, виді-

ляються деякі форми, що повторюють барабано-подібний силует, який підкреслюється живописним стилем декорування, з посиланням на теми китайського пейзажного живопису.

Керамістка Келсі Рудольф надає своїм роботам індивідуальності і призначення, завдяки їх універсальності та мобільності. Вона зазначає, що так твір може стати самостійним елементом у системі об'єктів. Для створення керамічних меблів, керамістка використовує техніку плит і котушок, що дає можливість вдало розробляти все більше геометричних архітектурних та утилітарних форм.

Множинна практика іншої мисткині Барі Зіперштейн включає в себе окремі об'єкти, масштабні інсталяції та керамічне умеблювання, орієнтоване, як на громадську місцевість, так і для більш індивідуальних житлових інтер'єрів. Практика керамістки є матеріально-експериментальною, але концептуальною за своєю суттю, адже залучає ідеї споживачтва та розбудови середовища.

Заснована нею студія BZIPPY, відома експериментами та інноваціями в кераміці. Її команда працює над розробкою творчих рішень для проєктів, зокрема зразків умеблювання, та інженерних методів, які кидають виклик звичайним уявленням про створення керамічних виробів.

Досліджуючи досвід розробки зразків керамічного умеблювання вітчизняними митцями, слід зауважити, що історія української кераміки налічує поодинокі практики виготовлення таких об'єктів. Та все ж, керамічне мистецтво швидко розвивається, зокрема, завдяки винайденню нових технологій виробництва. Українські керамісти підхоплюють закордонні тенденції та намагаються втілити свої сміливі ідеї, поєднуючи їх з національними традиціями та своїм стилем.

Одним із прикладів є творчість Лесі Падун, яка представляє новітнє покоління українських керамістів. Роботи автора вирізняються глибокою філософською думкою й оригінальністю. Серед них виділяється керамічна умовно-вжиткова лавка для громадського простору.

Також важливо згадати український бренд Yakusha Design – студію, яка працює у сфері архітектури, інтер'єрів та продуктового дизайну. Одна

з колекцій студії FAINA представляє меблі, освітлення та інтер'єрний декор.

Варто відмітити, що для виготовлення виробів не завжди використовується чиста глина. Шляхом довгих пошуків та проб, майстрами студії було винайдено органічний матеріал ZTISTA, що являє собою поєднання різних компонентів: суміш целюлози, глини, льонового волокна, тріски та біополімерного покриття.

Висновки. Підсумовуючи, можна із впевненістю сказати, що сучасне мистецтво все більше виходить за межі музеїв і галерей назустріч людям, у громадський простір та інтер'єри різних приміщень, наповнюючи їх автентичними зразками предметного дизайну.

Особливим матеріалом для такого роду виробів є глина, яку людина виявила багато століть тому і одразу почала майструвати з неї різні вироби. Звідтоді керамічна справа розвивається і продукує величезне різноманіття виробів: від декоративних творів ручної роботи до продуктів промислового виробництва.

Згідно з метою дослідження, було розглянуто роль керамічних об'єктів, їх різновид та місце в оформленні житлового та міського простору. Одне з найголовніших поставлених завдань – дослідження історії розвитку керамічних меблів. Таким чином описано перші згадки створення подібного роду виробів в культурі Стародавнього Китаю, що датуються правлінням династій Сун і Тан, Мін та Цин та їх розділення на два типи: меблі, виготовлені суто з кераміки й умеблювання з дерева, з використанням керамічних вставок.

Також розглянуто досвід використання кераміки у виготовленні сучасних меблевих зразків закордонними та українськими митцями-керамістами. Наведено приклади умеблювання, що демонструють різноманітність ідеї, розробленої художниками, місця та масштабність реалізації проєктів.

На основі викладеного вище, можна зробити висновок, що об'єкти подібного роду викликають неабияку інтригу та зацікавлення у сучасного споживача. Виконане дослідження може стати початком подальшого вивчення та більшого заглиблення у тему керамічних меблів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех Л. В. Фарфор у культурі Китаю: до питання специфіки побутування. *Науковий журнал Київського університету ім. Б. Грінченка, КНУ ім. Т. Шевченка*. 2016. Вип. 2. С. 120–125.
2. Белозерова В. Г. Традиционная китайская мебель: монография. Москва : Изд. "Наука", 1980. 144 с.
3. Історія декоративного мистецтва України : у 5 т. / гол. ред. Г. А. Скрипник. Київ : НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2016. Т. 5. 546 с.
4. Чегусова З. А. Кераміка в інтер'єрах громадських споруд України. *Видання НСХУ «ОМ»*. 1987. № 3. С. 16–17.
5. Чегусова З. А. Пошуки нових форм у сучасній монументально-декоративній кераміці України. *Видання НСХУ «ОМ»*. 1986. № 5. С. 24.

6. Чернявський К. В. Організація комфортного середовища інтер'єрів дитячих лікувальних закладів засобами художньої кераміки тиражного виробництва. Науково-технічний збірник КНУБА. 2013. Вип. 32. С. 542–547.
7. Jiamin Huang, Wenyin Dong, Shuhang Zhang. Brief introduction to ceramic material application in modern bamboo furniture design. *Advances in Intelligent Systems Research : 4th International Conference on Sensors*. Zhengzhou : Sichuan Agricultural University, CSUFT, 2016. pp. 202–205. URL <https://www.atlantis-press.com/proceedings/icsma-16/25866806> (дата звернення: 03.10.2022).
8. Jie Luo. A shelf made of ceramic. *Material Exploration of Using Ceramic in Furniture Design*. Master Degree Tesis. Espoo : Aalto University School of Arts, 2019. 77 p. URL: <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/41379> (дата звернення: 25.09.22).
9. Tom Morris. *New Wave Clay: Ceramic Design, Art and Architecture: biography*. Amsterdam, 2018. 296 p. URL: https://issuu.com/framepublishers/docs/nwc_webbook_150dpi_issuu (дата звернення: 04.10.2022).
10. Stacey Pierson. From Object to Concept. *Global Consumption and the Transformation of Ming Porcelain*. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London*. 2014. Vol. 77, №. 2. pp. 418–420. URL: https://www.academia.edu/10257226/Stacey_Pierson_From_Object_to_Concept_Global_Consumption_and_the_Transformation_of_Ming_Porcelain (дата звернення: 02.10.2022).

REFERENCES

1. Bekh L. V. Farfor u kulturi Kytaiu: do pytannia spetsyfyky pobutuvannia. [Porcelain in the culture of China: to the question of the specifics of everyday life]. *Naukovyi zhurnal Kyivskoho universytetu im. V. Hrinchenka, KNU im. T. Shevchenka*, 2016. Vyp. 2. pp. 120–125. [in Ukrainian].
2. Belozerova V. G. *Traditsionnaya kitayskaya mebel*. [Traditional Chinese furniture]. Moscow : Izd. "Nauka", 1980. 144 p. [in Russian].
3. *Istoriia dekorativnoho mystetstva Ukrainy : u 5 t. / hol. red. H. A. Skrypnyk*. [History of decorative art of Ukraine: in 5 volumes]. Kyiv : NAN Ukrainy, IMFE im. M. T. Rylyskoho, 2016. T. 5. 546 p. [in Ukrainian].
4. Chehusova Z. A. *Keramika v interierakh hromadskykh sporud Ukrainy*. [Ceramics in the interiors of public buildings of Ukraine]. *Vydannia NSHU «OM»*, 1987. Nr 3. pp. 16–17. [in Ukrainian].
5. Chehusova Z. A. *Poshuky novykh form u suchasni monumentalno-dekorativnii keramitsi Ukrainy*. [The search for new forms in modern monumental and decorative ceramics of Ukraine]. *Vydannia NSHU «OM»*, 1986. Nr 5. pp. 24. [in Ukrainian].
6. Cherniavskiy K. V. *Orhanizatsiia komfortnoho seredovyscha interieriv dytiachykh likovalnykh zakladiv zasobamy khudozhnoi keramiky tyrazhnoho vyrobnytstva*. [Organization of a comfortable environment in the interiors of children's medical institutions by means of artistic ceramics of circulation production]. *Naukovo-tekhnichnyi zbirnyk KNUBA*, 2013. Vyp. 32. pp. 542–547. [in Ukrainian].
7. Jiamin Huang, Wenyin Dong, Shuhang Zhang. Brief introduction to ceramic material application in modern bamboo furniture design. *Advances in Intelligent Systems Research : 4th International Conference on Sensors*. Zhengzhou : Sichuan Agricultural University, CSUFT, 2016. pp. 202–205. URL <https://www.atlantis-press.com/proceedings/icsma-16/25866806> (application date: 03.10.2022) [in English].
8. Jie Luo. A shelf made of ceramic. *Material Exploration of Using Ceramic in Furniture Design*. Master Degree Tesis. Espoo : Aalto University School of Arts, 2019. 77 p. URL: <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/41379> (application date: 25.09.22) [in English].
9. Tom Morris. *New Wave Clay: Ceramic Design, Art and Architecture: biography*. Amsterdam, 2018. 296 p. URL: https://issuu.com/framepublishers/docs/nwc_webbook_150dpi_issuu (application date: 04.10.2022) [in English].
10. Stacey Pierson. From Object to Concept. *Global Consumption and the Transformation of Ming Porcelain*. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London*. 2014. Vol. 77, №. 2. pp. 418–420. URL: https://www.academia.edu/10257226/Stacey_Pierson_From_Object_to_Concept_Global_Consumption_and_the_Transformation_of_Ming_Porcelain (application date: 02.10.2022) [in English].